

Наталія ПАНАСЮК,

кандидат педагогічних наук,
Луцький національний технічний університет

ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті подані етапи дослідження проблеми управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, виокремлення функцій та методів, реалізація яких спрямована на досягнення визначеної мети.

Ключові слова: функції, методи, майбутній інженер-педагог, якість підготовки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На думку В. Афанасьєва, функції управління – це операції, дії суб'єкта управління відповідні послідовній зміні стадій управлінського циклу, а сукупність цих функцій становить зміст процесу управління. Такої ж позиції щодо відповідності функцій управління стадіям управлінського циклу дотримуються В. Маслов, Є. Хриков, О. Галус [5].

В. Пікельна та О. Удод вважають функцією управління особливим видом управлінської діяльності, що передбачає певний розподіл праці та спеціалізацію у сфері управління. Зміст управління розкривається на основі виконання певних його функцій. Об'єктивно функції визначаються змістом та структурою «освітнього виробництва», одночасно їх розглядають і як стадії управління. Вчені поділяють функції управління в організаційно-технічному плані за двома ознаками: 1) за належністю до сфери діяльності – спеціальні (конкретні) функції управління (посадові обов'язки); 2) за стадіями (етапами) управління – загальні (основні або технологічні) функції управління. Таким чином, вчені пов'язують функції управління не лише зі стадіями (етапами) управління, а й з виконанням працівниками посадових обов'язків [6].

Близькою до вказаної є позиція Є. Хрикова, який зазначає, що «...функції управління пов'язані зі завданнями розвитку навчального закладу, а функції керівника – із завданнями розвитку та поточними завданнями. Функції управління є фундаментальними, незмінними видами управлінської діяльності, які відображають загальну логіку управління. Функції керівника навчального закладу пов'язані з поточною ситуацією, особливостями навчального закладу, особливостями освітньої парадигми. Через це функції керівника навчального закладу є мінливішими».

Позиція ширшого розуміння змісту функцій управління поділяється і нами. Функції управління у широкому сенсі – це вид управлінської діяльності, об'єднаних однорідністю змісту та цільовою спрямованістю. Встановлювати однозначний зв'язок між функціями та основними етапами управлінського процесу означає звужувати розуміння їх змісту.

Зважаючи на те, що кожна з функцій управління є об'єктивно необхідним видом управлінської діяльності, вважаємо за доцільне поєднати функції управління у дві групи: функції управлінського циклу та соціально-психологічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз наукових праць (Г. Єльнікової [1], Л. Калініної, В. Кременя, С. Пазиніча, О. Пономарьова [3], В. Маслова [5]) свідчить про те, що в управлінні закладом освіти, зокрема, і вищим, використовуються зовнішні та внутрішні інформаційні потоки. Зовнішні потоки утворює інформація, джерела якої знаходяться поза межами вищого технічного навчального закладу. Зміст зовнішньої інформації суттєво впливає на ефективність управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів. До зовнішньої інформації під час здійснення професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів ВТНЗ належать дані щодо загальної політичної, соціально-економічної і культурної ситуації в країні та за її межами; нормативно-правові документи державного та регіонального рівнів, що стосуються вищої освіти; інформаційно-методичні

матеріали, що сприяють удосконаленню діяльності вищого технічного навчального закладу за напрямками його діяльності. Основними видами зовнішньої інформації вищого технічного навчального закладу є: Національна доктрина розвитку освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Закон України «Про вищу освіту», накази МОН України, постанови КМ України про перелік спеціальностей, галузеві стандарти вищої освіти.

Мета статті полягає у дослідженні поданих етапів проблеми управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, виокремлення функцій та методів, реалізація яких спрямована на досягнення визначеної мети.

Виклад основного матеріалу дослідження. До функцій управлінського циклу належать функції, які розкривають зміст діяльності на основних етапах управління (планування, організація, контроль, коригування). Це планово-прогностична, організаційно-координуюча, контроль-коригуюча функції. Саме ці функції повинні, забезпечити реалізацію принципів управління компетентнісно орієнтованого управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, що є основою підвищення його ефективності.

Наскрізною, спільною для кожного з етапів управлінського циклу є інформаційна функція управління. Це зумовлено визначальною роллю інформації під час здійснення управлінської діяльності, а саме: достатність та надійність інформації на всіх етапах управлінського циклу є необхідною умовою якісного управління.

Соціально-психологічні функції, зумовлені необхідністю врахування соціально-психологічних аспектів управління, спрямовані на мотивацію, розвиток педагогічної творчості, надання дійової допомоги працівникам колективу. До їх складу нами включено мотиваційно-стимулюючу, фасилітативну, рефлексивну (рефлексивно-аналітичну) функцію.

Інформаційна функція в умовах компетентісно орієнтованого управління спрямована на виявлення стану та аналіз сформованості управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету у процесі їх навчання у ВНЗ, доведення відповідної інформації до відома всіх учасників освітньої діяльності. З допомогою цієї функції здійснюється обслуговування усіх чотирьох рівнів управління: перший рівень – адміністрація ВНЗ (ректор, проректори, вчена рада як колективний орган управління ВНЗ); другий – адміністрація інституту (директор, заступники директора, вчена рада як колективний орган управління інституту); третій – викладачі, куратори груп; четвертий – органи студентського самоврядування. Обов'язковими вимогами до інформації щодо такого управління є її простота – інформація має бути адекватною можливості її сприйняття на кожному з рівнів управління; наочність – форма подання інформації має носити структурований характер; однозначність – отримані дані мають розумітися всіма учасниками освітньої діяльності однаково; систематичність – інформація про стан такого управління має надходити оперативно та систематично; достовірність – інформація має спиратися на науково обґрунтований механізм її вимірювання. Інформаційна функція використовується як при прямому, так і при зворотному зв'язку. Таким чином, вона тісно пов'язана із виокремленою нами закономірністю залежності якості управління від повноти і рівноваги між прямим і зворотним зв'язками. Через інформаційну функцію знаходить реалізацію функція моніторингу, який полягає в необхідності систематичного спостереження за якістю професійної підготовки, її поточними та кінцевими результатами. Найбільш ґрунтовно дослідила моніторинг як одну з головних категорій управління, на нашу думку, Т. Лукіна [4].

Планово-прогностична функція. Двокомпонентний зміст прогностично-модельючої функції зумовлений уявленням про нерозривний зв'язок планування та прогнозування: розроблення плану (моделі) передбачає прогнозування результатів від його реалізації, водночас прогноз наслідків діяльності ґрунтується на плані (моделі) управлінських дій.

Реалізація цієї функції означає розроблення моделі управлінської діяльності на основі отриманої та систематизованої інформації, передбачуваної виокремлення елементів цієї системи з урахуванням їх повноти і достатності, а також встановлення структуроутворюючих взаємозв'язків між ними. Аналіз практичної діяльності освітніх установ, зокрема, вищих технічних навчальних закладів, свідчить про те, що найчастіше функція моделювання виявляється у формі планування діяльності закладу та його структурних підрозділів, а також діяльності адміністративного та науково-педагогічного персоналу.

Організаційно-регулююча функція. Розкриття змісту цієї функції базується на розумінні сутності процесів організації та регулювання, їх взаємозв'язку та взаємозумовленості. На відміну від функцій планування та контролю, розгляду яким присвячено значну увагу науковців, зміст функції організації розкрито не так детально, хоча ця функція в управлінському циклі виділяється переважною більшістю дослідників. Це пов'язано, на нашу думку, з неоднозначним тлумаченням цієї функції. За С. Яковлевим, «...організація – це діяльність суб'єкта (об'єкта) управління щодо управління і регулювання певної структури (лінійної, функціональної або матричної) організаційних взаємодій шляхом способів, засобів і впливів, необхідних для ефективного досягнення цілей».

Визначаючи поняття «організація», Т. Рабченюк наголошує на завданні створення організаційних стосунків. Організаційні стосунки, на думку автора, полягають у забезпеченні ефективної взаємодії елементів навчального закладу з метою виконання поставлених завдань, виборі форм і методів роботи, які б відповідали можливостям виконавців та обставинам, встановленні термінів, розстановки виконавців з урахуванням їхніх ділових якостей і досвіду, ознайомлення з тим, що конкретно слід робити, з ким взаємодіяти, в якій формі та перед ким звітувати.

Таким чином, здійснення організаційно-регулюючої функції компетентісно орієнтованого управління зумовлює реалізацію закономірностей єдності централізованих та децентралізованих тенденцій і

факторів управління; відповідності внутрішньої структури вищого технічного навчального закладу меті управління; залежності якості управління від повноти та рівноваги між прямим і зворотним зв'язками; залежності ефективності управління від функціональної визначеності суб'єктів управління; залежності ефективності управління від рівня взаємодії всіх структурних елементів управління; необхідності забезпечення цілісності системи при наявності дестабілізуючих факторів; залежності ефективності управління від рівня компетентності керівництва на всіх рівнях та принципів цілеспрямованості, системності, адаптивності, моніторингу, динамічності, партисипативності.

Контрольно-аналітична функція. Аналіз змісту поняття «контроль» (від франц. controle – перевірка), наведеного у словниках, свідчить про традиційне розуміння його сутності як перевірки, обліку діяльності кого-небудь, чого-небудь, нагляду за кимось, чимось.

Вивчення особливостей реалізації контролю як функції управління в галузі освіти дає змогу дійти висновку, що ця проблема детальніше розглянута в теорії управління загальноосвітніми навчальними закладами.

Контрольно-аналітична функція компетентісно орієнтованого управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету полягає у кількісній і якісній оцінці та аналізі результатів діяльності вищого навчального закладу, його структурних підрозділів та конкретних працівників. Очікуваними результатами управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету є вимоги до їхньої компетентності, відображені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці, яка розглядається в системі вищої освіти як модель фахівця. Основними завданнями контрольно-аналітичної функції управління формуванням професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів є вимірювання досягнутих результатів; порівняння їх з очікуваними та аналіз відхилень і умов, що впливають на результат; коригування управлінських впливів відповідно до отриманих результатів.

Мотиваційно-цільова функція. Про необхідність здійснення функції мотивації та стимулювання в управлінській діяльності свідчать праці Т. Борової, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі, В. Кнорринга, В. Маслова, В. Пікельної, Ф. Хміля, Є. Хрикова, Є. Яковлева. Спільною позицією науковців є розуміння необхідності поєднання як внутрішніх, так і зовнішніх стимулів професійної діяльності.

Заслуговує на увагу розкриття механізму мотивації персоналу організації, представлене Г. Дмитренко та Т. Ріктор. Розглядаючи технологію підвищення якості трудового потенціалу організацій, вчені до основних мотиваторів діяльності включили: ентузіазм, підкріплений стимулюванням; сильнодіюче економічне стимулювання успішного завершення проекту; комплексну мотивацію досягнення цілей на основі використання кваліметричного оцінювання результатів праці; цілеорієнтовану мотивацію (мотиваційний моніторинг); управління кар'єрою, змагання і водночас взаємодопомогу.

Рефлексивно-аналітична функція. На думку Л. Виготського, рефлексія дає людині змогу спостерігати себе у світі власних почуттів, внутрішньо диференціювати «Я – що діє», «Я – що міркує» та «Я – що оцінює». Рефлексія є основною функцією самосвідомості, у процесі якої пізнається власна особистість і визначається ставлення особистості до самої себе. Рефлексія дає самосвідомості зворотний зв'язок (Х. Хекхаузен); самосвідомість є цілісним рефлексивним мисленням (О. Леонтьєв), (С. Рубінштейн).

Рефлексія визначається вченими як найважливіший механізм розвитку діяльності (Г. Щедровицький); як внутрішня психічна діяльність особистості, спрямована на самопізнання й усвідомлення нею свого духовного світу, власних дій і станів, ролі та місця в діяльності (О. Бодальов), (В. Сластьонін); як здатність суб'єкта усвідомлювати дію: оцінювати мету з точки зору перспективи успіху, коригувати її з урахуванням різних норм, відчувати себе відповідальним за можливі результати, усвідомлювати їх наслідки для себе та інших (Х. Хекхаузен).

Фасилітативна функція. Необхідність фасилітації в управлінській діяльності зумовлюється тим, що в умовах інформаційного

суспільства ключовим фактором успішної професійної діяльності стає здатність особистості до цілеспрямованого саморозвитку протягом життя. Як викладач-фасилітатор супроводжує процес самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення особистості інженера-педагога, так і керівник-фасилітатор має створювати умови для розкриття творчого потенціалу працівників, супроводжувати процес побудови траєкторії їх професійно-особистісного розвитку для досягнення найвищих результатів в управлінні.

Таким чином, метод бенчмаркінгу, що забезпечує порівняння комплексної кількісної оцінки наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності конкретного вищого технічного навчального закладу з іншими ВНЗ, які здійснюють відповідну підготовку, забезпечує можливість ефективного управління на всіх рівнях: співробітник, кафедра, факультет, інститут, ВНЗ.

До них належать методи: отримання управлінської інформації (аналіз управлінської документації, спостереження, опитування, бесіда, експертне оцінювання, морфологічний аналіз, екстраполяція тенденцій), розроблювання управлінського рішення (структуризація, характеристизація, оптимізація, дискусія, мозковий штурм), доведення управлінських рішень до виконавців (бесіда, переконання, наказ, розпорядження), розподілу функцій компетентісно орієнтованого управління, добір та розстановку управлінських і науково-педагогічних кадрів, визначення відповідальності суб'єктів управління.

Метод мозкового штурму при здійсненні такого полягає у виключенні під час обговорення тієї чи іншої проблеми будь-якої критики ідей, що висуваються. Цей метод передбачає, що процеси генерування нових ідей та їх аналітичного оцінювання поділені в часі та просторі й виконуються двома групами експертів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Серед соціально-психологічних методів компетентісно орієнтованого управління доцільно використовувати такі: орієнтація колективу на досягнення

спільної мети, мотивація особистісної та колективної творчої діяльності, попередження конфліктів в колективі, формування команди.

Використання розглянутих соціально-психологічних методів у процесі компетентісно орієнтованого управління мають особливе значення, оскільки вони мобілізують внутрішній потенціал усіх учасників освітньої діяльності на досягнення спільної мети – забезпечення цілеспрямованого ефективного управлінського впливу на процес підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету. Зазначимо, що методи управління не можуть бути ефективними і неефективними поза конкретними умовами, тому вміле використання, правильний вибір оптимального поєднання і співвідношення різних методів управління є завданням усіх суб'єктів компетентісно орієнтованого управління. Розглянуті методи управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету, на нашу думку, забезпечать реалізацію його закономірностей, принципів та функцій.

Список використаної літератури

1. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – ДАККО, 1999. – 303 с.
2. Даниленко Л. І. Інноваційний освітній менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Даниленко. – К. : Главник, 2006. – 144 с. (Серія «психолог. інструментарій»).
3. Кремень В. Г. Філософія управління : підруч. для студ. вищ. навч. закладів / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – К. : Знання України, 2007. – 360 с.
4. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / Т.О. Лукіна ; НАДУ при Президентові України. – К., 2005. – 526 с.
5. Маслов В. І. Теоретичні основи педагогічного менеджменту : навч. посіб. / В. І. Маслов, В. П. Драгун, В. В. Шаркунова. – К., 1996. – 87 с.
6. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. на соискание уч. степени д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. С. Пикельная ; НИИ педагогики. – К., 1993. – 374 с.

Панасюк Н. Функції та методи управління якістю підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах магістратури технічного університету

В статье представлены этапы исследования проблемы управления качеством подготовки будущих инженеров-педагогов в условиях магистратуры технического университета, выделение функций и методов, реализация которых направлена на достижение определенной цели.

Ключевые слова: *функции, методы, будущий инженер-педагог, качество подготовки.*

Panasiuk N. Functions and methods of quality management training future engineers-teachers in terms of Master Technical University

In the article the stages of study on quality management training future engineers-teachers in terms of Master Technical University, separation of functions and methods, implementation of which aims to achieve a goal. the implementation of organizational and regulatory functions competency based management determines the implementation of the laws of the unity of centralized and decentralized management of trends and factors; compliance with the internal structure of higher technical educational institution designed to control; Depending on the quality of management of completeness and balance between direct and feedback; Depending on effective management of functional clarity of management; Depending management efficiency of interaction of all structural controls; the need to ensure the integrity of the presence of destabilizing factors; Depending on the efficiency of management competence at all levels of management principles and commitment, consistency, adaptability, monitoring, dynamic, participatory.

benchmarking method, which provides a comprehensive comparison of quantitative evaluation of scientific, technical and innovation given higher technical educational institution with other institutions that carry out appropriate training provides the possibility of effective governance at all levels, employee, department, faculty, college, university.

These include methods of: obtaining management information (analysis of administrative documents, observations, surveys, discussion, expert evaluation, morphological analysis, extrapolation of trends) rozroblyuvannya management solutions (structuring, characterization, optimization, discussion, brainstorming), bringing management solutions to artists (conversation, conviction, order, order), distribution functions competency-based management, selection and placement of managerial and scientific personnel, responsibility of management.

Among the socio-psychological competence oriented management methods should be used are: orientation team to achieve a common goal, motivation, personal and collective creativity, conflict prevention in the team, team formation.

Use considered socio-psychological methods in the competency-based management are especially important because they mobilize internal potential of all participants of educational activities to achieve a common goal - to ensure effective management focused on the impact of the training of future engineers-teachers in terms of Master Technical University. Note that management techniques may not be

effective and ineffective beyond specific conditions, so skillful use, the correct choice of the optimal combination and ratio of various management is the responsibility of all competency-based management. The methods of quality management training future engineers-teachers in terms of Master Technical University, we believe, will ensure the implementation of its laws, principles and functions.

Keywords: *functions, methods, future engineer, teacher quality training.*